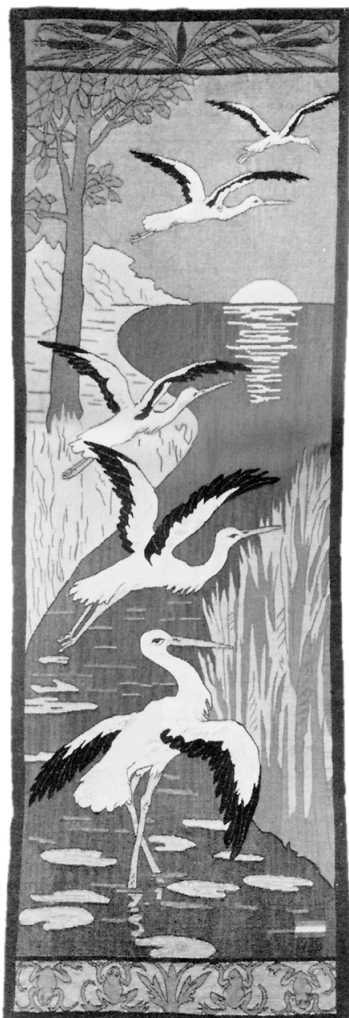

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

9. årgang, nr. 3

Vinter 1999

Indhold:

Generalforsamling i Aabenraa	side 3
Årsberetning 1998	side 4
Skærbæktæpperne	side 8
Læreår – en samtale med Hanne Vedel	side 9
Digital tæppefarvning	side 16
Design Seminariet i Højer	side 21
SJAL 99	side 23
Håndarbejdets dag 1998	side 24
Rådhusgobelinerne, en usædvanlig eftermiddag	side 27
Grib chancen	side 29
Arrangements- og udstillingskalender	side 29
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 31

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Susanne Nielsen, Sasserød 16, 5462 Morud, telefon 64 83 11 26

Kasserer: Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, telefon 97 42 37 86

Næstformand: Astrid Dueholm, Lembckesvej 12 B, 6100 Haderslev, telefon 74 52 19 54.

Tidsskriftet TENEN

Redaktion: Hanne Frøsig Dalgaard, Bredebovej 33, 6.tv, 2800 Lyngby, telefon 45 88 32 67,
ePost hfd96@internet.dk • Lone de Hemmer Egeberg, telefon 45 81 15 97,
ePost lone.egeberg@get2net.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,
ePost vofl@get2net.dk

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne juli, oktober, januar og april.

Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.

Artikler og indlæg sendes til Hanne Frøsig Dalgaard

– meget gerne maskinskrevet, på diskette eller med ePost.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer

– så længe lager haves. Prisen er 25 kr.

Flytning meddeles til Post Danmark. Husk at skrive, at du abonnerer på
TENEN, blad nr. 03200 og oplys dit medlemsnummer.

Generalforsamling lørdag den 13. marts 1999 i Aabenraa

- Kl. 11:00 Ankomst til Michelsens Gård, Toften 37, som er et egnsmuseum i udkanten af Aabenraa. Blandt tekstilerne ser vi også nogle med tilknytning til Jomfru Fanny. Spisning af medbragt mad.
- Kl. 13:30 Generalforsamling i Spindegården, Lindsnakkevej 22 hos Hanne Vedel.

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Navneoprøb.
3. Formandens beretning. Den er trykt i dette nummer af *TENEN*.
4. Godkendelse af formandens beretning.
5. Indkomne forslag der har betydning for budget.
6. Fremlæggelse af revideret regnskab og budget.
7. Fastsættelse af kontingent.
8. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen, i lige år vælges 4 bestyrelsesmedlemmer og i ulige år vælges 3 bestyrelsesmedlemmer.
På valg er Annet Laursen Skjelsager, Anni Mejdahl og Susanne Nielsen. Alle modtager genvalg.
9. Valg af revisor og 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år.
10. Øvrige indkomne forslag.
11. Eventuelt.
12. Kulturelt tekstilt indslag – er beskrevet nedenfor ...

Referent er et medlem af TENENs bestyrelse. Referatet underskrives af dirigenten og bringes i førstkommende medlemsblad.

Efter generalforsamlingen tager Hanne Vedel over og fortæller om sit arbejde med kirketekstiler, viser lysbilleder og væveprøver. Der serveres kaffe/the for os alle.

- Kl. 18:30 Middag på "Folkehjem" – sønderjydernes højborg
Menu: Sur-sød steg (oksekød) og kaffe med brødtærte – sønderjyske specialiteter.

Derefter indkvartering for natten eller evt. hjemrejse

Søndag morgen fortsætter det kulturelle indslag:

Tur til Flensborg Museum søndag den 14. marts 1999

- Kl. 09:13 Busafgang fra Aabenraa til Flensborg. Husk gyldigt pas!
- Kl. 10:15 Flensborg Museum, hvor vi bl.a. ser Skærbæktæpperne, Beiderwand, agehynder og egnsdragter.

Kl. 14:17 Togafgang fra Flensborg med forbindelse til København H (ank. 18:18).

Rejsetider lørdag d. 13. Marts 1999:

Kl. 07:30 Togafgang København H – Rødekro – bus mod Aabenraa til Michelsens Gård i Kolstrup (ank. ca. 10:40).

Kl. 18:22 Busafgang Aabenraa – Rødekro – togforbindelse mod København H (ank. 21:48).

Pris: Deltagelse i generalforsamlingen er gratis for foreningens medlemmer. Deltagelse i de kulturelle arrangementer lørdag koster 50 kr. Middag og kaffe lørdag aften koster 165 kr. excl. drikkevarer til maden. Søndagsturen koster 150 kr. for transport og entré men uden fortæring. Summen for fuldt arrangement de to dage er således 365 kr.

Tilmelding og betaling skal ske senest den 20. februar 1999 til Anni Mejdahl, telefon 97 42 37 86. TENENs gironummer er 143-0130. Husk at notere, hvad du betaler for og hvem du er.

Overnatningsmulighed: Hotel Garni i dobbeltrum, pris ca. 275 kr. pr. person incl. morgenmad. Der betales på stedet.

Transport: Transport til og fra Aabenraa sørger hver enkelt selv for. Der vil blive forsøgt arrangeret fællesrejse fra København H.

Tilmelding til henholdsvis overnatning og fællesrejse senest den 20. februar 1999 til Hanne Frøsig Dalggaard, telefon 45 88 32 67.

Husk: Gyldigt pas medbringes om søndagen!

Årsberetning 1998

Endnu et foreningsår er gået, og det er tid til at se både tilbage og frem. Siden sidste års generalforsamling i Herning har der været afholdt 6 arrangementer med meget forskelligt indhold. Da alle arrangementer har været afholdt i Hovedstadsområdet, prøver vi at råde lidt bod på dette, ved at lade generalforsamlingen 1999 være en del af en weekendtur til Sønderjylland.

Af årets fire bestyrelsesmøder bliver mindst et møde afholdt på Badstuen i Odense, ellers er det

Annet Laursen Skjelsager, der lægger hus til. Bestyrelsen har haft et godt og inspirerende samarbejde – vi har hver især forskellige interesser og talenter, som vi prøver på at binde sammen til en broget, historisk buket.

Størsteparten af ressourcerne har vi valgt at lægge i bladet, og det er da også vokset i omfang i det forløbne år. At en forening med et – trods alt begrænset antal medlemmer – kan udsende et blad i det udstyr, skyldes at vi har en compu-

ter-freak i vores kreds. Frits Lilbæk prøver kontinuerligt at udvikle og forfine den æstetiske side af sagen, og der lægges mange frivillige arbejdstimer i hvert nummer af bladet. Derfor en stor tak til Frits, der forhåbentlig bliver ved længe endnu! Også tak til bestyrelsen for året der gik, og tak til øvrige medlemmer der har ydet bidrag til TENENs fortsatte vækst og trivsel.

Medlemslister er et spørgsmål der jævnligt optager medlemmerne, og vi mener nu, at vi har fundet en tilfredsstillende løsning på dette spørgsmål. At udarbejde medlemslister og dernæst udsende dem, er både dyrt og ressourcekrævende, og en sådan liste vil ofte være forældet, så snart den er sendt ud. Medlemmer går ud og nye kommer til – dette kan en hvilken som helst kasserer i en hvilken som helst forening sikkert svare bekræftende på. For medlemmer, der fortsat insisterer på en medlemsliste, kan vi tilbyde følgende: på postvæsenets medlemsudskrift bliver de medlemmer, som ved kontingentindbetalingen har meddelt, at de ikke ønsker at stå i en medlemsliste, slettet. Denne reviderede udskrift kan man få tilsendt, ved at sende følgende til Anni Mejdahl: en A5 kuvert frankeret med 5,25 kr. + 10 kr. vedlagt i frimærker – til dækning af kopiering.

Da jeg skulle skrive denne årsberetning, faldt det sammen med, at dagbladet Information havde en artikelserie med emnet historieløshed. Set i forhold til TENEN og det vi arbejder med i foreningen, synes jeg, at det er oplagt at citere lidt fra de pågældende artikler. Jeg får

jævnligt dette spørgsmål: "Hvad skal vi med endnu en forening for tekstiler – er der ikke foreninger nok på dette område? Alle vil det samme – og alle lapper ind over hinanden". Det er muligt, at det ser sådan ud udefra, men de, der har været tæt på foreningen, ved at sådan er det ikke. Historien er foreningens røde tråd, og den skal være en modvægt til tidens historieløshed. "Historien er røget på gulvet" var overskriften på den indledende artikel i Information. Antropologen Anne Knudsen uddyber det: "Lande som Danmark, Norge, Sverige og Storbritannien afskaffede historieundervisningen i løbet af halvfjerdserne. I folkeskolen hedder det nu orientering og har ikke noget med historie at gøre. I gymnasiet hedder det historie, men man lærer ikke historisk systematik. Man beskæftiger sig i stedet med temaer. D.v.s. at man kan komme uden om hele årtusinder, ligesom undervisningen ikke giver de studerende nogen fornemmelse for historisk sammenhæng. Derfor er der nu et flertal af befolkningen, der ikke kender noget som helst til historien."

Om tidens historieløshed har kultursociolog Lars Jakob Muschinsky følgende kommentar: "Den ældre generation har altid set de unges måde at være på som et vidnesbyrd om tidernes forfald. Den forestilling reproduceres hele tiden. Det er bl.a. med til at give et begreb som historieløshed sin styrke." Muschinsky konkluderer derfor, at det ikke kan hægtes op på en bestemt generation, at den er historieløs. Han taler desuden om, at der er en "sygelig" tendens til at

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

8. årgang, nr. 3

Vinter 1998

MUSEUMSBORAL, SCHMARET, FORRUMET & HANVÆK

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

8. årgang, nr. 4

Forår 1998

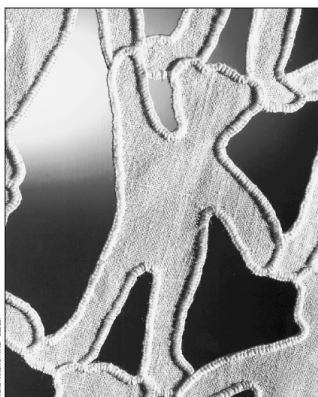
ROSENBERG-TAPET: ULRIK FREDERIK GYLDENRØLVE VED MODTAGELSEN AF MARSTRAND OG KÆLSTEEN 1677

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

9. årgang, nr. 1

Sommer 1998

STOFFMUSEUM, KØBENHAVN

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

9. årgang, nr. 2

Efterår 1998

STOFFMUSEUM, KØBENHAVN

TENENs fire "ansigter" i 1998.

spejle sig i nutiden, ligesom at der er en udbredt forestilling om, at viden ældes i stadig hurtigere tempo. Denne forestilling medfører også, at der ikke kommer bredere perspektiv på tingene, fordi der appelleres til en generations viden, erindringer og erfaringer, siger Muschinsky. Historikeren Søren Mørch er ligeledes blevet interviewet til Informations artikelserie. Mørch siger bl.a. "Man kan ikke blive fri for historie. Det er et vilkår ved menneskelivet, at de har en historie i modsætning til hunde og katte f.eks. Men man kan lade være med at interessere sig for den og bare leve i traditionen." Mørch fremfører desuden, at der ikke er nogen politisk målsætning der siger, at national kulturarv, herunder Danmarkshistorie skal viderebringes. Som eksempel herpå bruger han afskaffelsen af det manuelle håndværk. Håndværket er bærer af kulturelt særpræg, men dette forsvinder i takt med masseproduktionens indtræden. "Når der er mindre at overdrage (håndværket) til eftertiden, så er der mindre at samles om og derfor mindre grund til at samles. Der er ingen der har så sikre værdiforestillinger, at de har mod og kræfter til at insistere på, at disse bliver respekteret og indlært – og når der ikke er noget at indlære, er der heller ingen værdiforestillinger at respektere." Søren Mørch siger desuden: "De, der efterlyser fælles værdier, taler jo om, at alle andre skal have deres værdisæt. Man kan da godt have den opfattelse, at historien er vigtig for at forstå sig selv. Men det er svært at indføre uden at være autoritær."

Med fare for at lyde autoritær, vil jeg alligevel slå et slag for en øget historiebevidsthed. Muschinsky taler om tidens tendens til at spejle sig i nutiden og kun appellere til en generations erfaringer. Skal man imødegå dette og i det hele taget forstå hinanden – kunne tale sammen på tværs af generationerne – så bliver historiebevidstheden efter min opfattelse et nødvendigt redskab. Man kan måske indvende at tekstilerne unddrager sig den store historie, men gør de nu det? Som eksempel kan jeg nævne Hanne Frøsig Dalgaard's artikel i sidste nr. af TENEN om luksusforordningen fra 1683. Forordningen er et resultat af en bestemt styreform – enevælde – og den er samtidig et spejl af et klasseopdelt samfund. Man kan også vælge at se på håndarbejdeundervisning i 1900-tallet, og man vil hurtigt erfare, at det ikke kun handler om tekstiler og håndarbejdsteknikker, men lige så meget om dannelse og skiftende tiders syn på børne- og kvindeopdragelse. Set i det lys har tekstilerne en central plads i den store historie.

Men kan historien – i særdeleshed tekstilhistorien – bruges til andet end at etablere en samtale mellem generationerne? Afslutningsvis kan det nævnes, at en øget historiebevidsthed f. eks. kan sætte præg på nutidigt håndarbejde og kunsthåndværk – men lige præcis dette spørgsmål vil vi nu overlade til den enkelte – så autoritære er vi heller ikke!

Susanne Nielsen

Skærbæktæpperne ...

... stammer fra Skærbæk Kunstvæveri oprettet i 1896 af den tysksindede, fantasifulde pastor Christian Johannes Jacobsen, der var præstesøn fra Starup nær Haderslev.

Han havde gået på gymnasiet i den tyske tid og var blevet grebet af tysk kultur, så da han efter forskellige intriger var blevet ansat som præst i Skærbæk (Scherrebeck) fik han oprettet en kunstvæveskole, som bl.a. skulle arbejde for fortyskningen af befolkningen.

Skærbæk ligger 20 km syd for Ribe og 30 km nord for Tønder i det især dengang dansksindede Nord-slesvig.

Kunstvæveskolen var et ambitiøst foretagende. Man fik især tyske kunstnere til at tegne kartoner til vævebrug i jugendstil (skønvirke, art nouveau).

Der var forhandlinger med Frida Hansen fra Norge om at overtage ledelsen af væverskolen. Man ønskede nemlig også et skandinavisk islæt og en form for afløsning af knipleindustrien, som var et overstået kapitel.

Pastor Jacobsen havde for mange jern i ilden: alt gik nenedom og hjem på grund af pengemangel eller stridigheder.

Til sidst måtte Jacobsen efter mange retssager lade sig afskedige, og han forsvandt til Arco i Sydtyrol, hvor han fik et præsteembede.

Kunstvæveskolen fik en levetid på seks år fra 1896 til 1902. Dens betydning for tysk billedvævning blev stor. Mange billedtæpper fra Skærbæk findes i dag på Flensborg Städtischer Museum.

Astrid Dueholm

Illustrationerne på dette blads forside viser to smalle vægtæpper fra Skærbæk. Til venstre "Fem storke" tegnet af Heinrich Sperling i år 1900. Til højre "Fem svaner" tegnet af Otto Echmann i 1897.

Litteratur:

- Ernst Schlee: *Scherrebecher Bildteppiche*. Karl Wachholtz Verlag, Neumünster 1984.
- G. Japsen: Pastor Jacobsen fra Skærbæk og hans foretagender. *Historisk Samfund for Sønderjylland nr. 52*. Aabenraa 1980.
- Anniken Thue: *Frida Hansen. En europæer i norsk tekstilkunst*. Universitetsforlaget, Oslo 1986.
- Ruth Grönwoldt: *Art Nouveau Textil-dekor um 1900*. Stuttgart 1980.

Efterskrift:

Kirkemæssigt hørte Skærbæk dengang under Ribe Stift, idet Haderslev først blev stiftsby i 1920. Ribe Stift forærede Brorsons bispekåbe til Haderslev ved genforeningen – her er den stadig og skal måske anvendes ved bispeindvielsen søndag den 14. marts 1999.

Læreår – en samtale med Hanne Vedel

Det begyndte med, at Hanne Vedel fra Spindegården ringede og spurgte, om jeg kunne komme til Aabenraa og arbejde i en periode, da sygdom havde fået arbejdet til at hobe sig op. Det måtte jeg lige tænke over i en halv times tid, hvorefter jeg ringede tilbage og sagde ja.

Jeg havde tilbragt mindre end en time på Spindegården, da Hanne Vedel første gang sagde: "Da jeg kom i lære for 50 år siden ..." Og kort tid efter lød det: "For 50 år siden da jeg kom i lære ..." Inden den første arbejdsdag var omme, havde disse udtalelser gjort mig temmelig nysgerrig. Jeg kunne mærke, at Hanne Vedel gik rundt med en god historie – en historie der skulle skrives – og at det var mig, der skulle skrive den. Og sådan blev det.

Hanne Vedel er født i 1933. Faderens familie var en præsteslægt gennem generationer, og moderen stammede fra en sønderjysk bondeslægt. Forældrene, Helene og Anders Vedel, var forstanderpar på Krabbesholm Højskole ved Skive, men da Anders Vedel døde allerede i 1939, flyttede enken og børnene fra højskolen. I 1941 blev Helene Vedel cicerone, altså omviser på middelalderborgen Spøttrup, der efter en restaurering åbnedes for offentligheden samme år.

Helene Vedel, der førhen havde varetaget højskolens håndarbejdsundervisning, sørgede også for, at datteren havde noget i hænderne. Der blev indkøbt hørstoffer fra Tommerup, og af disse blev bl.a. syet pudebetræk, hvor udtrukne trå-

Hanne Vedel som ung i "Dansk Kunsthaandværk" nr. 5-6 1962.

de erstattedes af kulørte tråde. Hanne Vedel kom til at gå i friskole – én lærer til 60 børn, men det var en fantastisk god lærer! Skolelæreren kone stod for håndarbejdsundervisningen, som fandt sted mandag eftermiddag i vinterhalvåret. En traditionel sypose i ternet stof og korsstingsbroderi, er et af de håndarbejder, der erindres. Hanne Vedels allerførste skolehåndarbejde var en strikket tavleklud (børnene brugte tavle og griffel) – en lang strimmel der blev rullet til en pølse og efterfølgende syet sammen.

Håndarbejder var en del af familiens liv. Mormoderen vævede håndklæder og duge, desuden syede hun forligger og store gulvtæpper i stramaj. Hanne Vedel fandt

dog ikke mormoderens væv særlig fascinerende – det var bestemt ikke den, der afgjorde hendes valg af uddannelse, snarere var det tilfældigheder.

“Min arme mor anede ikke, hvad hun skulle stille op med mig” siger Hanne Vedel, så efter endt skolegang blev det til et ophold på Vejstrup Ungdomsskole og en periode som barnepige på Als. 15 år gammel kom Hanne Vedel på højskole i Norge – hun var dels hus-hjælp og dels højskoleelev, og det var her, hun første gang prøvede kræfter med en væv. På samme tid søgte Cis Fink i Aabenraa en elev til sit vævværksted, og Hanne Ve-

del var blandt ansøgerne. Elevpladsen blev besat af Gerda Hemrich, men Cis Fink overvejede, om det ikke kunne være lettere med to elever ad gangen. Sådan blev det, og de unge piger begyndte som lærlinge i 1949.

Cis Fink (f. 1919) havde uddannet sig på Gerda Henning og tog afgang i 1941. I 1948 oprettede hun vævværksted i forældrenes hus i Aabenraa – faderen var arkitekt, og da han ophørte med sin tegnestue, kunne denne meget passende omdannes til vævestue. Søsteren, Julie Fink, etablerede en forretning med kunsthåndværk, ligeledes i Aabenraa. Årene lige efter 2. ver-

Nederdele i håndvævet bomuld. Udstilling hos Bangs kunst i Århus. 1958.

denskrig blev præget af mange nye initiativer. Krigsårenes kamp med dårlige materialer resulterede bl.a. i at Væverlauget (i dag Stoftrykker- & Væverlauget) blev oprettet i 1946.

Blandt stifterne af sammenslutningen var Märta Kerstin Paulli Andersen, Augusta Kjær Mørck og Paula Trock. Udover at arbejde for en højnelse af materialernes kvalitet, beskæftigede lauget sig også med uddannelsesspørgsmål. Den uddannelse som foregik rundt omkring på landets vævestuer, blev nu lagt i mere faste rammer, og lauget fungerede dengang som en form for "arbejdsgiverforening". Nye medlemmer kunne kun optages på anbefaling af to vævere, der i forvejen havde medlemskab i lauget. Altså en noget anden opbygning end den åbne foreningsstruktur, som kendetegner Stoftrykker- & Væverlauget i dag. Læretiden på vævestuerne blev fastsat til to år, og der indgik teoretisk uddannelse i bindings- og materialelære. Uddannelsen blev afsluttet af en svendeprøve, der ligeledes blev bedømt af personer tilknyttet Væverlauget.

Om læretiden fortæller Hanne Vedel: "Jeg har lykkelig glemt, hvad jeg lavede den første dag, men antagelig har jeg lavet en trend sammen med Gerda. Der blev vævet meget på hørtrende, og det var absolut ikke morsomt med efterkrigstidens dårlige garn. Jeg lavede også trende, hvor trådene hang og dinglede, så jeg var selvfølgelig nervøs, når de skulle køres på. Bomningen kunne tage en evighed, fordi trådene knækkede undervejs.

Cis Fink var MEGET streng – hun stillede store krav til os. Kvaliteten skulle passe – ellers måtte der pilles op i en uendelighed, og det var ikke altid, at garnet kunne holde til det. Hørgarnerne bestod af korte fibre i en usædvanlig dårlig kvalitet. Vi måtte ikke ødsle med garnet – enderne, som vi klippede af, skulle være små og korte, og der måtte ikke gå trend til spilde. Lavede vi dårlige spoler, som ikke kunne redes ud, puttede vi dem i lommerne, og spolerne blev kasseret, når Cis Fink ikke var i nærheden. Der blev vævet duge og servietter i daldrejl. Vi vævede møbelstoffer, beklædningsstoffer og gardiner, bl.a. i kamgarn fra Sønderborg Kamgarnsspinderi. Forklæder med borter vævede vi også, men de står ikke særlig tydeligt i min erindring. Det smukkeste var nu baskerdugene. De blev vævet i kædereps i en halvlinned kvalitet – stribet i mange farver – en kraftig midterstribe samt smalle striber, der dannede overgang til den hvide bund. Derudover vævede vi dækkeservietter i bast, pikéstof til smokingveste, og værkstedet leverede stoffer til Carli Gry.

Arbejdsugen var på 45 timer og uden lørdagsfri, men vi sluttede ved middagstid om lørdagen. Der var tre ugers sommerferie, og jeg havde ikke råd til at rejse hjem til min mor i Skive i tide og utide. Faktisk rejste jeg kun hjem om sommeren og i julen. Imidlertid havde vi ikke fri mellem jul og nytår, men for at få fri blev der arbejdet over en time hver dag fra 1. oktober.

De første tre måneder på værkstedet var uden løn – en gensidig

prøvetid. De efterfølgende tre måneder fik man 45 kr. om måneden, dernæst steg lønnen til 60 kr., 90 kr. og den sluttede med 110 kr. Det var Væverlauget, som havde fastsat lønnen.

For at motivere os til en ekstra indsats gav Cis Fink os 1 eller 2 kr. ekstra pr. meter, når vi vævede nogle af metervarerne. Trendene var 40–50 meter lange, og det betød meget rutinearbejde. Ligeså blev der vævet en del med flyveskytte, bl.a. baskerdugene.

Vi skulle føre dagbog – hver eneste dag skrev vi ned, hvad vi arbejdede med, hvilke materialer og bindinger. Om vi havde spolet i to eller tre timer – vævet 80 cm eller 100 cm, eller om det gik frem eller tilbage. Nogle dage blev der jo pillet meget op. Senere kom der også en mandlig elev. Gerda og jeg havde glædet os til, at han skulle feje om eftermiddagen. Men ak, han skulle nå bussen og slap for at feje – det var VIRKELIG sjofelt!

Til den obligatoriske væveteori skulle der afsættes minimum 30 timer, og da Cis Fink også underviste i bindingslære, betød det, at læretiden blev forlænget med en måned af samme årsag. Cis Fink var en dygtig læremester – hun lærte os mange praktiske og gode ting – hun lærte os at være rationelle.

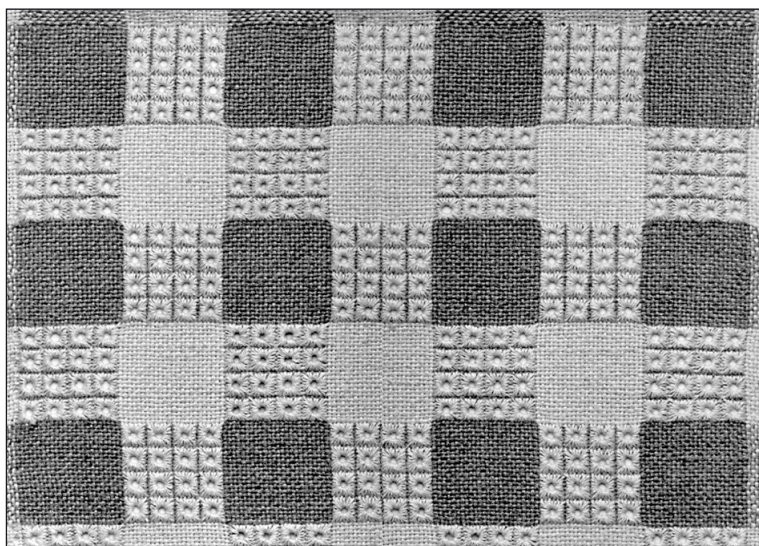
Til svendep prøven skulle vi indlevere tre eller fire bestemte arbejder, som kunne dokumentere, at vi beherskede faget. Arbejderne blev sendt til bedømmelse hos Væverlauget.

Da svendep prøven var bestået, ville jeg gerne ud at rejse. Jeg fik et legat fra Foreningen Norden – rej-

ste til Finland og blev elev på en højskole i den svensktalende del af landet. På skolen var der to vævelærere, som var meget glade for at få en uddannet elev. Jeg arbejdede bl.a. med mønstervævning på to hold skafter, men i dag ved jeg ikke, hvordan jeg bar mig ad med det!

Da jeg gerne ville blive i Finland, skaffede de to vævelærere et job til mig i Helsingfors. I en forretning med navnet Norna – den kunne minde om Haandarbejdets Fremme – blev jeg ansat som “væveekspert”. Desuden var der ansat en kunstnerisk leder, Uhra Simberg–Ehrström, hun var simpelthen Finlands fineste ryakunstner på det tidspunkt. Vi samarbejdede med de finlandssvenske husmoderforeninger, der arbejdede på at skaffe beskæftigelse i form af husflidsarbejder til folk på landet. Der blev vævet hørstoffer, broderistoffer osv. og mit arbejde bestod i at beregne garn, tætheder og lignende, hvorefter materialerne blev sendt ud på landet. Uhra Simberg–Ehrström tegnede også nogle kurve i siv, der ligeledes blev fremstillet i Österbotten. Arbejderne blev så efterfølgende solgt i Norna. Men der var ikke nok at lave – jeg trillede tommelfingre den halve dag. Det sidste år jeg tilbragte i Finland, var jeg deltidsstuderende på Ateneum (kunsthåndværkerskolen i Helsingfors) – hvor jeg fulgte aftenundervisning 10 timer om ugen.

Så fik jeg henvendelse fra både Cis Fink og Paula Trock, som begge havde et job til mig. På det tidspunkt havde Cis Fink i hvertfald to svende ansat, og Paula Trock havde også flere medarbejdere på

Ternet hørstof med broderede droningesting. Fra "Kvadratbogen", som udkom i 1969.

Spindegården. Jeg begyndte at arbejde hos Paula Trock i februar 1954 og blev ved til 1955, hvor jeg selv etablerede værksted. I en lang periode herefter tog jeg til Askov og arbejdede en dag om ugen. På mit eget værksted vævede jeg metervarer i bomuld samt duge og dækkeservietter i hør. Jeg blev medlem af Haandarbejdets Fremme og Den Permanente – herigennem blev mine tekstiler solgt. Den dag i dag findes hørdugene i mange private hjem. Et andet arbejdsområde var design for Kolding Hørfabrik, og i 1969 udkom bogen KVADRAT hos Højskolernes Håndarbejde.”

Spindegården

Paula Trock (1889–1979) var uddannet hos Jenny la Cour på Askov Højskole samt på væbeværksteder i Sverige og Finland. I 1928 oprettede hun vævestuen Askovhus, og hurtigt blev Henny Baumann

(1892–1956) tilknyttet. Arbejdet blev fordelt på den måde, at Paula Trock varetog undervisningen og Henny Baumann tog sig af værkstedsopgaverne. Da Valutacentralen blev oprettet i 1933, medførte det en del restriktioner på import af tekstiler, men det betød også arbejde og brød til danske vævere, således også til Askovhus, der udførte en del opgaver. Undervisning og værkstedsarbejde var med andre ord tæt forbundet.

Da man gerne ville have skolen anerkendt som teknisk skole og dermed få tilskud til driften, medførte det, at skole og værksted skulle adskilles. Da forholdene alligevel var blevet for små i Askov, flyttede såvel skole som værksted til Sønderborg i 1934. Skolen fortsatte under navnet Askovhus og værkstedet under navnet Troba.

I 1943 blev Askovhus beslaglagt af tyskerne, og eleverne måtte sendes hjem. Troba fortsattes un-

der Henny Baumann, indtil sygdom satte en stopper for arbejdet. For Paula Trock blev besættelsen nogle drøje ventear, og da krigen var slut, stod det klart for hende, at Askovhus ikke kunne genopstå i den gamle form – det var ikke undervisning, der skulle sættes på, men derimod kvalitetsgarner til håndvævning.

Paula Trock tog til England og studerede spindemaskiner, og hun vendte tilbage til sit udgangspunkt – Askov, hvor hun fik tilladelse til at bygge et lille spinderi. Spindegården blev navnet på den nye virksomhed, som Paula Trock oprettede i 1949, netop som hun var fyldt 60 år.

Det hun satte i gang, er det, som eftertiden vil huske hende for. Trockgarner og uldspindegardiner er begreber, som også vinder genklang hos yngre generationer. For

Paula Trock som ca. 70-årig i "Dansk Kunsthåndværk" nr. 5-6 1962.

nærværende skribent bliver indsat- sen tankevækkende – for i skriven- de stund er danskerne kun optaget af et, nemlig efterlønsdebatten! Men Paula Trock udførte altså sit livsværk, da hun var mellem 60 og 80 år!

Spindegården arbejdede ikke kun med udvikling af nye garnkvaliteter – det var oplagt, at der også måtte forsøges i væven med disse. Forsøgene resulterede bl.a. i de før- omtalte uldspindegardiner, som ti- dens toneangivende arkitekter an- vendte i deres byggerier. Således blev der leveret gardiner til FN- bygningen i New York, Kunstmuse- et Louisiana og SAS-hotellet i Kø- benhavn. Til forsøgs- og udvik- lingsarbejdet modtog Paula Trock flere legater, men ofte kæmpede hun med økonomien. I den periode hvor Hanne Vedel var ansat på Spindegården, var der desuden an- sat en spindemester, en værksteds- leder og en skoledreng foruden fle- re kvinder (fortrinsvis ugifte) der arbejdede som hjemmевævere.

Hanne Vedel fortæller om Paula Trock: "Hun var dødstærk og havde en enorm menneskelig styrke. Selvom hun ofte var klemt af pen- gekravene, fandt hun udveje. Hun stillede store kvalitetskrav, og hav- de altid en fornemmelse af, at tin- gene kunne blive bedre – og hun blev ved, indtil resultatet var per- fekt. Hvor ofte har jeg ikke hørt hende sige: prøv lige en gang til – eller prøv en anden kam. Den hold- ning var med til at forfine tingene – jeg synes, at Paula Trock lavede nogle af de bedste tekstiler i Dan- mark."

I en årrække fik Paula Trock hvert år en ny medarbejder i håb

Prøvevævning af gardinstof i polyester og uld – 1970'erne. Kom ikke i produktion.

om, at vedkommende kunne overtage Spindegården. Blandt de, der har været tilknyttet stedet, kan nævnes: Märta Kerstin Paulli Andersen, Hanne Sebbelov, Ulla Fogt og Rolf Middelboe. Det handlede ikke kun om kunstneriske evner og håndværksmæssig kunnen, men lige så meget om økonomisk mod. Og dette havde Hanne Vedel, da hun i 1970 købte Spindegården, et køb der også indebar rettigheder og forpligtelser til at føre Paula Trocks arbejde videre.

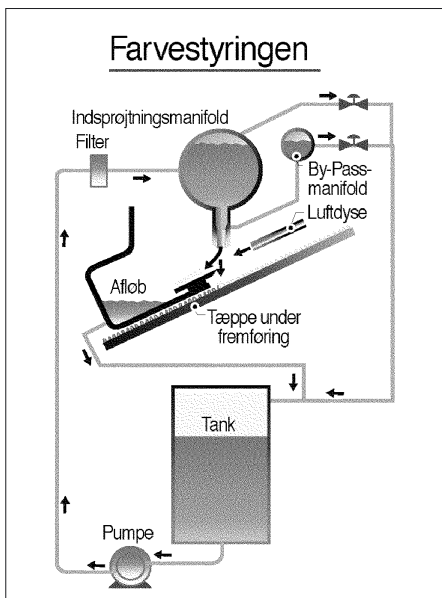
I 1969–70 havde Hanne Vedel været studieleder på Kunsthåndværkerskolen i Kolding, og der havde hun som kollega haft sin læremester, Cis Fink, skolens første vævelærer i årene 1967–72. Købet af Spindegården betød et farvel til arbejdet på Kunsthåndværkerskolen. Spindegården flyttede ind i nye lokaler på Lindsnakkevej i Aabenraa og i 1973 blev der opført en tilbygning. I begyndelsen havde Hanne Vedel fem – seks hjemmевævere, der udelukkende arbejdede

... fortsætter på side 18

Digital tæppefarvning

Skal der stå VOLVO, VELKOMMEN eller VIRUM APOTEK på gulvtæppet? Det behøver ikke være en væveopgave, når et tæppe skal have et farvemønster, der går helt ned i luven.

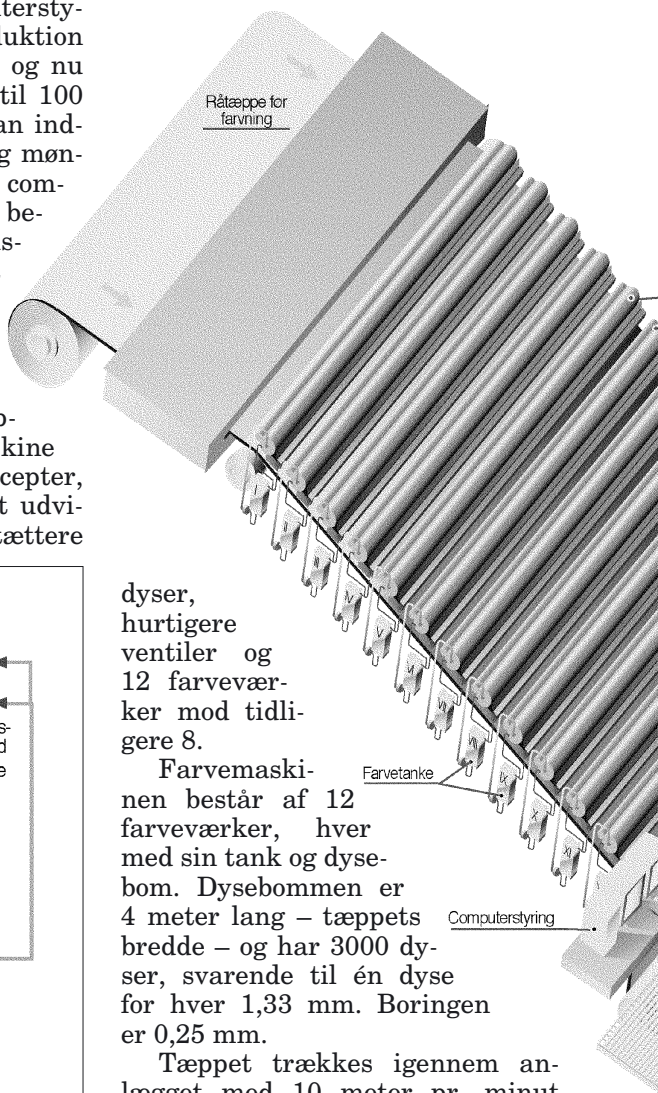
Hos Ege Tæpper i Herning har man i 15 år brugt et "computerstyret dysefarveanlæg til produktion af mønstrede gulvtæpper" – og nu er der bestilt et nyt anlæg til 100 millioner kr. Disse anlæg kan indfarve tæpper med motiver og mønstre efter behov, styret af en computer. Mønsteret er ikke begrænset som ved rotationstryk, der typisk har det samme mønster for hver 3 meter – det kan udmærket være 100 meter langt. Og farven går dybt ned, så resultatet ligner et vævet tæppe. Den eksisterende maskine trækker på 15.000 farverecepter, og paletten vil blive kraftigt udvidet i den nye på grund af tættere

dyser, hurtigere ventiler og 12 farveværker mod tidligere 8.

Farvemaskinen består af 12 farveværker, hver med sin tank og dyseboom. Dyseboommen er 4 meter lang – tæppets bredde – og har 3000 dyser, svarende til én dyse for hver 1,33 mm. Boringen er 0,25 mm.

Tæppet trækkes igennem anlægget med 10 meter pr. minut (16,6 cm/s). Dyseboommene leverer

konstant farve fra samtlige 3000 dyser, men en ventilstyret luftstrøm ud for hver dyse blæser det meste af tiden strålen ind over en gummilæbe, så den ikke når tæppet. Kun når en ventil lukker for luftstrømmen, modtager tæppet farve, så længe det varer. Farven trænger helt ned i bunden af luven.

De 12 farver i farveværkerne kan mixes, når et sted på tæppet modtager farve fra flere værker. Top-on-top giver en reel blanding

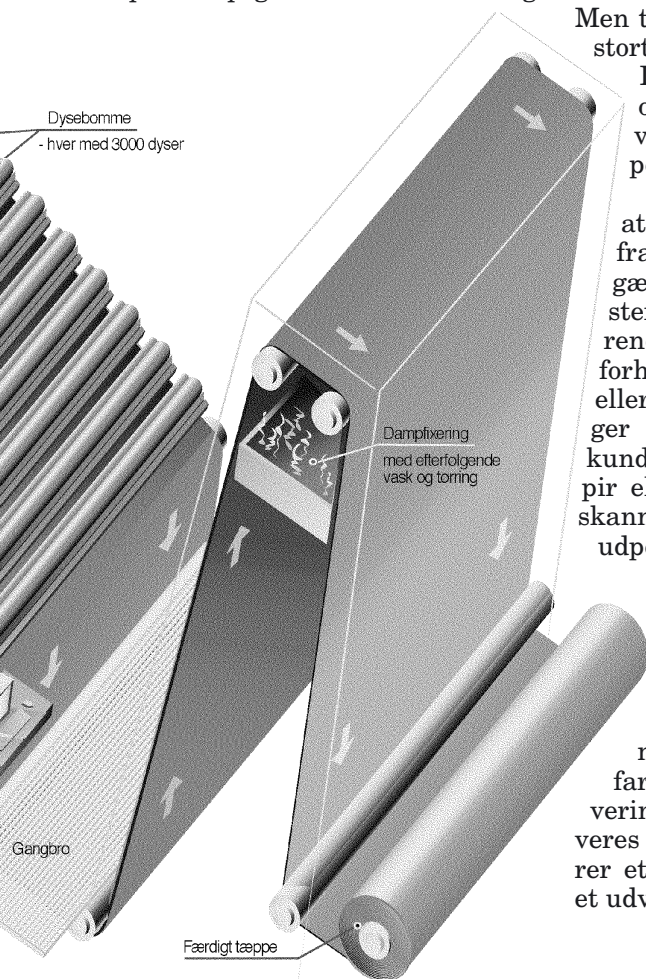
af to farver i de valgte procenter på et sted. F.eks. kan farve 3 og 11 blandes i forholdet 50-50 eller 30-70. For et bestemt sæt med 12 farver giver det en farveskala med mange hundrede farver. Side-by-side indfarver med to forskellige farver op til hinanden, så det virker som en tredje farve. En egentlig rød-grøn-blå komposition af hele farvepaletten er der altså ikke tale om – dertil er blandingsprocessen i tæppets luv for ufuldstændig. Men teknikken giver designerne et stort spillerum for valg af farver.

Det indfarvede tæppe kører op i et anlæg, der fikserer farven med damp, hvorefter tæppet tørres.

Designafdelingen forsøger at ramme kundens behov ud fra forskellige forlæg. Måske gælder det om at finde et mønster, der passer ind med eksisterende farver i arkitekturen, lysforholdene, skranken i lys og eller det designprogram, der ligger i kundens produkter. Eller kunden har en farveprøve på papir eller tekstil, som får en tur i skanneren, hvorefter computeren udpeger de nærmest matchende farver og leverer dem fra farveprinterens. Herefter justerer kunden og designeren sig frem til den ønskede løsning.

Hvis kunden kommer med et helt nyt mønster i egne farver, er der op til tre ugers leveringstid. Ellers kan tæppet leveres inden for en uge, fordi der kører et fast ugentligt program med et udvalg af farveskalaer.

*Journalist Claus Engelund, Ægir
Illustrationer: Troels Marstrand*

*Ternet
hørdug.
Håndvævet,
2 m bred.*

med Paula Trocks design – og det pointeres, at det også i dag er muligt at købe disse tekstiler – de bliver fremstillet, hvis efterspørgslen er der.

De sidste 14 år har spinderiet kun været i gang periodisk, det skyldes, at spindemesteren ønskede at ophøre med arbejdet i 1984. I dag er de primære opgaver dels håndvævning i forbindelse med kirkeudsmykninger, dels industriel design og dels kombinationer af industriel væv og håndvæv, som det bl.a. ses i Spindegårdens gulvtæpper. Hanne Vedel har også haft en del elever i årenes løb – en af dem, Gunhild Eeg, henvendte sig i 1965, fordi hun lige var flyttet til Aabenraa. Som udlært blomsterbinder kunne hun ikke finde arbejde, i stedet ville hun så lære at væve. Hanne Vedel var slet ikke interesseret i at have elever på det tidspunkt, men lod sig alligevel overtale. Der var tre måneders gensidig prøvetid, og Hanne Vedel tænkte, at Gunhild nok ville rejse, når prøvetiden var omme. Men sådan gik det ikke – de

tre måneder er foreløbig blevet til et samarbejde gennem 33 år, og Gunhild Eeg er en højt værdsat medarbejder på Spindegården.

Hanne Vedel har ikke haft lærlinge efter den model, som Væverlauget udviklede i årene efter 2. verdenskrig. Eleverne har typisk tilbragt et år på Spindegården, og det har været ideelt for begge parter. Efterfølgende har eleverne søgt ind på Kunsthåndværkerskolen, Ergoterapeutskolen eller andre væv værksteder. Praktikanter har været tilknyttet Spindegården i kortere perioder.

Da uddannelse og undervisning er udgangspunktet for denne samtale, er det oplagt at få Hanne Vedels vurdering af nutidens uddannelsesmuligheder, og hvad har hun selv lagt vægt på at formidle til sine elever? Svaret lyder: "Kunsthåndværkerskolen er glimrende, men jeg savner, at man SKAL ud på værksteder. Det er simpelthen manglende respekt for håndværket, hvis man ikke har prøvet det. Men skolen giver måske nogle ud-

fordringer og muligheder, som man ikke får senere hen. De elever der har været her, har lært et ordentligt håndværk – ganske enkelt. Fornemmelsen for materialet er heller ikke uvæsentlig – og der skal være en glæde ved at arbejde med håndværket.”

Måske var mit sidste spørgsmål i virkeligheden overflødigt – for jeg vidste det jo godt. At materialerne er i højsædet på Spindegården. Jeg

mærkede det med det samme, jeg trådte ind af døren. Garnerne og en svag duft af uld. Oplevelsen af en historie der var meget ældre end den bygning, jeg befandt mig i. Fotografiet af Paula Trock på væggen. De små historier og anekdoter som kom frem i spise- og kaffepauserne. Redskaber med spor af flittig brug gennem mange år. Men først og sidst: materialerne. Vævningen må underordne sig garnerne, bin-

Øster Lindet kirke – ca. 1982. Antependium i silke og uld, dobbeltvæv. Messehagel i silke og uld med broderi.

dingen er valgt for at fremhæve garnerne og få disse til at leve – det er aldrig garnerne, der skal bære en kompliceret eller kunstfærdig vævebinding frem. Med materialet som omdrejningspunkt lever Spindegården fortsat op til sit navn.

Susanne Nielsen

Litteratur:

- *Dansk kunsthåndværkerleksikon*. København 1979.
- *Stoftrykker- & Væverlauget 1946–1986*. Jubilæumsskrift.
- *Rapporter fra tekstilernes verden*. April 1996 nr. 2.
- *Dansk Kunsthåndværk*. 1962 nr. 5–6.

Efterskrift:

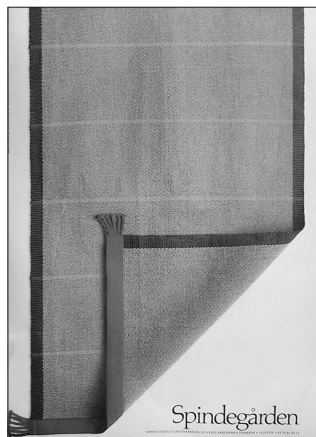
Det har ikke været min intention at beskrive de mange opgaver, som Spindegården har udført i årenes løb. I stedet henvises til nedenstående liste, og samtidig opfordres læseren til at tage ud og opleve tekstilerne i de rum, som de er skabt til.

Antependier / løbere / altertæppe og eller messehageler: København, Garnisonskirken og Marmorkirken • Frederiksberg kirke, 4 hageler i samarbejde med Kirkelig Kunst efter forlæg af Mogens Jørgensen • Brøndbyøster Kirke • Kirke Værløse Kirke • Sdr. Dalby Kirke • Sorø Klosterkirke • Næstved, Sct. Mortens kirke • Køge, Sct Nicolaj kirke • Maribo Domkirke • Odense, Sct. Knuds kirke og Frue kirke • Sanderum kirke • Tved kirke • Vester Hæsinge kirke, antependium efter forlæg af Erik Heide • Øster Skerninge kirke • Skråbelev kirke • Sønderborg, Sct. Marie • Ulkebøl kirke • Nordborg kirke • Asserballe kirke • Svenstrup kirke • Kegnæs kirke • Kværns kirke • Varnæs kirke • Aabenraa, Sct. Nicolai og Sct. Jørgen kirke • Bevtoft kirke • Brandrup kirke • Skrydstrup kirke • Haderslev Domkirke • Emmerlev kirke • Ribe Domkirke • Alslev kirke, efter forlæg af Erik Heide • Kvaglund kirke, efter forlæg af Erik Heide • Øster Lindet kirke • Sdr. Bjert kirke • Sdr. Vilstrup kirke • Brejning kirke • Vejen kirke • Varde, Sct. Ibs kirke • Sinding

kirke, antependium efter forlæg af Erik Heide • Laasby kirke • Aarhus, Sct. Markus kirke, Fredens kirke, Christianskirken, Ravnsbjerg kirken samt Møllevangskirken og Ellevangskirken, de to sidste efter forlæg af Erik Heide. Hasle kirke efter forlæg af Karin Nathorst Wesffeldt • Højbjerg kirke, antependium efter forlæg af Erik Heide • Skive, Frue kirke og Skive ny kirke • Stilling kirke, efter forlæg af Erik Heide • Auning kirke • Gjerrild kirke • Borup kirke, v. Randers • Klarup kirke • Hasseris kirke • Nørholm kirke • Hjørring, Sct. Hans kirke • Flensborg, Helligåndskirken og Sct. Marie kirke • Slesvig, Ansgar kirke • Sieverstedt kirke, Sydslesvig • Den Danske Sømandskirke i Hull, England

Scenetæppe i Aarhus Musikhus' lille sal efter forlæg af Karin Nathorst Wesffeldt • Gulvtæppe i Frederiksberg Slot • Gardiner og portiere i Folketingssalen på Christiansborg • Udsmykning i Amterne hus, Frihavnen, i København • Udsmykning i Sønderjyllands Amtsgård, Aabenraa • Udsmykning på sygehusene i Aabenraa og Vejle • Scenetæppe på Sundevad Ungdomsskole • Tæpper og møbelstoffer i Den Danske Bank i London, København og Aabenraa • Tæpper, møbelstoffer, duge, gardiner m.m. på Schæffergården i Gentofte

Design for Spindegården, Kvadrat, Ebeltoft og Kjellerup Væveri.

Design Seminariet i Højer

Så blev det nytår 1999. Netop i år er det 20-året for den første lovgivning om Uddannelse til Håndarbejds lærer, som landets 8 håndarbejdsseminarier uddanner efter. Rammerne for uddannelsen er løbende blevet ændret, – uddannelsen er nu 3-årig og med flere mulige erhvervsrettede linier, som specialefagene (håndværksfagene) tilrettelægges i. Hvert seminarium tilbyder forskellige specialefag og eventuelt forskellige erhvervsrettede linier.

Seminarierne har i årenes løb brugt uddannelseslovgivningens muligheder for at oprette nye kombinationer af specialefag og erhvervsrettede linier og derved tegne hver sin særlige uddannelsesprofil. Uanset linie og specialefag er den nyuddannedes officielle titel stadig: Håndarbejds lærer.

På Design Seminariet, som er landets yngste håndarbejdsseminarium, tilbydes specialefagene Grafisk Design, Industriel Design og Tekstil Performance (Tekstil Design) samt den erhvervsrettede linie: Kommunikation og Formidling.

Selv ikke vore tekstilstuderende ønsker længere at bruge titlen: "håndarbejds lærer". De ved, at de efter endt uddannelse skal definere og skabe deres eget jobområde, og kun ganske få ønsker alene at arbejde med undervisning som hovedbeskæftigelse. Måske vil de bruge deres pædagogiske kompetence til et bijob, men de ser i langt højere grad sig selv som projektledere, faglige konsulenter, designere i tøjbranchen eller som selvstændige,

beskæftiget med at skabe beklædning og boligtekstiler.

Uddannelsen i Højer startede kun med de tekstile fag, ligesom på de øvrige seminarier, nemlig beklædningssyning og vævning. Senere blev disse to tekstilfag kombineret i tekstillinien, da faget Grafisk Design kom til, og der blev mulighed for at have en anden erhvervsrettet linie end "Folkeoplysning og Undervisning".

Og langsomt har tekstillinien udviklet sig. Hvor det tidligere var vigtigst, at den studerende beherskede det tekstilfaglige håndværk således at hun selv kunne udføre et præcist og "korrekt" tekstilarbejde, eventuelt gennem en kopiering af andres tekstiler, må hun nu også være i stand til selv at designe tekstilet. Hun må sammentænke form, funktion og de signaler, som tekstilet udsender samtidig med, at det gode håndværk må bevares, ja forudsættes. Hun må kunne arbejde problemløsende med tekstiler ud fra givne oplæg og eksperimentere sig frem til unikke løsninger. Hun må kunne analysere og vurdere tekstiler ud fra bevidste kriterier. Hun må kunne beherske både væve, symaskiner og computere i sit tekstile arbejde. Og samtidig må hun kunne formidle sine idéer, kunne præsentere dem både verbalt og visuelt. Det er ikke længere nok at kunne udføre arbejdet selv. Den studerende må kunne indgå i gruppe- og arbejds-teams, samt kunne udføre studieopgaver i samarbejde med private og offentlige virksomheder.

Resultatet af et semesterprojekt om "profiltøj".

Den studerende, som hedder Tina Ottosen, skulle i samarbejde med en virksomhed designe arbejdstøj, som kunne profilere virksomhedens image. Det skulle undersøges, hvilke funktioner, tøjet skulle bruges til, således at stil, funktion, form og signal arbejder sammen til en helhed.

Tøjet på billedet er lavet til en bagerforretning i Henne strand.

Når vi arbejder med en uddannelse, der skal føre til jobansættelse eller til selvstændigt erhverv, må vi naturligvis hele tiden spørge til, hvilke kompetencer og personlige kvalifikationer dette fordrer. Hvad skal en "tekstiler" anno 1999 kunne for at få ansættelse eller for at kunne skabe sig et job?

Ser vi på de arbejdsområder og stillinger, som er og har været "tekstileres" og håndarbejds læreres traditionelle muligheder, har vi først og fremmest undervisningsjobs i den offentligt støttede sektor med høj- og efterskoler, ungdomsskoler, daghøjskoler og oplysningsforbundene samt de private uddannelsessteder med tekstile fag.

Endvidere har der været en del jobs i pleje- og beskæftigelsessektoren, blandt andet i projekter for indvandrere og flygtninge, for arbejdsledige osv.

En del af disse arbejdsopgaver eksisterer naturligvis stadig, men flere er i tilbagegang, og de kan ikke længere opsluge det antal nyuddannede, som hvert år dimitterer fra håndarbejdsseminarierne.

Uddannelsen på håndarbejdsseminarium har i sin tid taget udgangspunkt i det, man kan kalde kvindeligt tekstilarbejde med rod i den private sfæres hjemlige dyder: færdigheder i at udarbejde og vedligeholde hjemmets tekstiler og med vægt på perfektionisme og ordens-

sans. Og man kunne engang begrundede sit håndarbejde ud fra økonomiske hensyn: det kunne betale sig at sy og strikke. Og ofte også med, at man fik en bedre kvalitet.

Siden har fagenes berettigelse flyttet sig i retning af det kreativt skabende, eksperimenterende og selvrealiserende. Fra håndværksfærdigheder til mere kunstnerisk udtryk, som i kunsthåndværket med vægt på det personlige udtryk. Man begrundede sit håndarbejde med, at man kan skabe unikke genstande, kan "realisere sig selv", samt at det er en tilfredsstillelse at gennemarbejde de hele processer, som går lige fra idéfaser og skitser til gennemførelse af arbejdet. Og med en målsætning for en bedre livskvalitet gennem muligheden for at skabe via håndarbejdet.

En uddannelse kan ikke finde sin berettigelse alene gennem begrundelser for, at man kan arbejde med håndarbejdsfagene forstået som "privatprojekter", men må kunne føre til job og ansættelser for de nyuddannede. Desværre er der i tiden en tendens til, at hverken den ene eller den anden begrundelse for håndarbejdet formår at skabe jobs til de nyuddannede med undervisningsarbejde i oplysningsforbund eller lignende. Interessen fra kursis-

sters side for håndarbejdsfagene er der simpelthen ikke i samme grad som for få år tilbage, hvilket viser sig ved, at det er svært for nye undervisere at få oprettet de fag, som de tilbyder.

Vore tekstilstuderende i Højer ønsker kun i ringe grad at undervise efter endt uddannelse, og interessen for at modtage undervisning i disse fagområder er dalende, – derfor må seminarier naturligvis søge andre veje, om vores tekstillinie skal bestå. Og det skal den, for der er stadig behov for at beskæftige sig med tekstilerne. Vi har dem om os og på os dagligt. Men måske skal vi se i øjnene, at håndarbejdet som undervisningsfag for voksne er for nedadgående, – på vej mod at blive en privat beskæftigelse for de få, og at tekstilfag i øvrigt er på vej over i en kommerciel verden med en anden professionalisme end den traditionelle håndværksforståelse?

Begrundelser for fagene vil sikkert ændres lige så meget fremover som tidligere, – og heri er jo ikke noget nyt. På Design Seminarier vil vi arbejde med tekstilfaget for at give de studerende muligheder for erhvervsarbejde. Og samtidig bevare interessen for det gode tekstil.

Hanne Pjedsted

Rektor, cand. pæd. tekstilarbejde

SJAL 99 – En censureret udstilling i Rundetårn

På kirkeloftet af Trinitatis kirke havde arbejdsgruppen TEXTIL 2000 arrangeret en enkel smuk og spændende udstilling af 128 nydesignede sjaler. De 71 kunsthånd-

værkere og håndarbejdsdygtige var enten kunstnere som var indbudte eller personer, der havde indsendt sjaler til bedømmelse.

Fra udstillingen SJAL 99: Silkesjal af Pelse Asboe. Foto: Mikael Müller.

TEXTIL 2000 har til formål at støtte og udvikle talent indenfor nutidigt dansk håndarbejde og tekstilt kunsthåndværk. Med bag-

grund i det kulturhistoriske ønsker gruppen at fremme nytænkning og kvalitet.

Sjalet, der er et kvadratisk, (trekantet?) eller rektangulært tekstil beregnet som skulderdække til kvinder, stammer fra Orienten. Udstillingen ville vise en fornyelse af genren: At bære sjal.

Udstillingens mange numre viste et bredt udsnit af sjaler i væv, strik, broderi, filtning og frie teknikker. Materialerne spændte vidt: Uld, silke, hør, bomuld, perler, fotografier, syntetisk tråd, cykelslanget mm.

Det gav en fin, let og luftig effekt med kombinationen af op-hængning af sjaler langs begge sider og de høje "stole", hvorover sjalerne var draperede i midten af udstillingslokalet.

Der var kun ét, der undrede mig: Blandt de mange vævede sjaler var det til tider svært at finde fornyelsen!

Sjalerne udstilles i TEXTILFORUM i Herning i perioden 12/1 99 – 14/2 99.

Vibeke Lilbæk

Håndarbejdets dag i november 1998

Det blev en hyggelig eftermiddag i Fuglevad Vandmølle for en flok på femten nysgerrige damer, nogle var i forvejen TENENs medlemmer, og nogle fandt inden for og sluttede sig til selskabet. Programmet var Danmarks Folkelige Broderiers diasserier fra alle dele af landet. Alle billederne var lagt frem, men det tager jo tid at se så mange – der

er vel i alt godt 700 billeder! – og vi gav os derfor tid til at se den mest lokale om Nordsjælland. Skønt den for nogle af deltagerne var velkendt, eller måske netop derfor, gav den anledning til gode iagttagelser. Blandt andet vakte det minder fra vores fælles oplevelse med den righoldige familiesamling, vi så på Museet Færgegården i Frede-

rikssund i foråret. Kaffen smagte også godt efter de 60 billeder, og så blev der tid til at kigge løseligt på de øvrige diasserier og publikationer, som Danmarks Folkelige Broderier har udgivet igennem årene.

*

Danmarks Folkelige Broderier har i årene 1954–1989 været en stærk forening med repræsentanter fra alle store oplysningsforbund, kvindeorganisationer og museer. Arbejdet har bestået i at skaffe kendskab til bevaringsværdige gamle dragter og tekstiler i privat eje landet over. Tingene er blevet samlet for nogle dage i en skole eller et forsamlingshus, hvor de er blevet registreret samt i en vis udstrækning fotograferet. Alle disse optegnelser har dannet grundlag for 12 diasserier om landets forskellige egne, med tilhørende teksthefter. Desuden er der blevet udgivet ca. 125

mønsterark, som hver for sig er en beskrivelse af et gammelt stykke broderi eller andet tekstil. De er igennem årene blevet benyttet i utallige situationer af folkedansere, der har ønsket at kopiere deres hjemegns dragt, eller som inspirationskilde for nutidsbroderier.

*

I 1989 blev det besluttet at stille arbejdet i bero, for opgaven at gennemgå hele landet var løst. Siden har det drejet sig om at fortsætte med at formidle resultaterne igennem de publikationer, der er nævnt. Selve diasserierne er nu ikke mere at købe, men kan lånes både igennem biblioteker og amtscentraler, og det kan i høj grad anbefales for jer, som ikke kender disse billeder endnu, at få fat på dem. De rummer en guldgrube til inspiration, et overblik over dansk teks-

tilhåndværk fra tiden før 1870, som savner sit sidestykke.

I listen er det markeret, når hefterne indeholder en gengivelse i sort/hvid af alle seriens dias. Folkebibliotekerne i Esbjerg og Vejle har anskaffet alle serier. Mange af de øvrige biblioteker har en eller flere serier. Amtscentralerne har også anskaffet i stor udstrækning. Det kan derfor betale sig at spørge efter billederne på dit lokale bibliotek. Markering "udlån" i listen betyder, at serien også kan lånes hos under- tegnede.

- Hedeboegnen, illustreret, udlån.
- Nordsjælland – Stevns, illustreret.
- Vest- og Sydsjælland, Møn, illustreret, udlån.
- Bornholm.
- Lolland-Falster, illustreret, udlån.
- Fyns Stift, illustreret.
- Sydslesvig, dansk og tysk tekst.
- Sønderjylland, illustreret, udlån.
- Vestjylland, illustreret, kun få teksthæfter tilbage, udlån.
- Østjylland, illustreret, udlån.
- Nordjylland, illustreret, udlån.
- Seks danske øer: Læsø, Anholt, Sejerø, Fanø, Mandø, Rømø, illustreret, udlån.

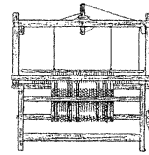
Til det fulde sæt hører desuden en ordliste med forklaring på specielle udtryk

Grib chancen: Teksthæfterne kan købes gennem TENEN som sæt à DKR 150 eller enkeltvis à DKR 12. Mønsterarkene tilbydes for DKR 2,50 pr. stk., og for hele sættet DKR 300. Enkelte er udgået. I alle tilfælde beregnes tillige dækning af omkostningerne ved forsendelse.

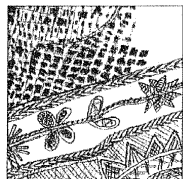
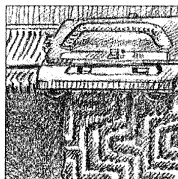
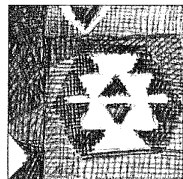
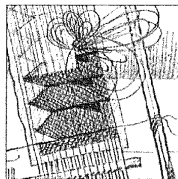
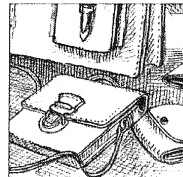
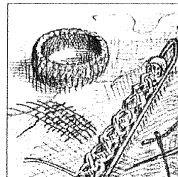
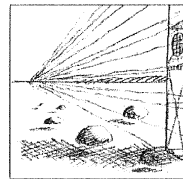
På genhør til: Annet Laursen
Skjelsager telefon 44950555, eller
undertegnede, telefon 45883267.

Hanne Frøsig Dalgaard

SKALS

ny folder for
KORTE KURSER – 1999
kan bestilles

SKALS HÅNDARBEJDSKOLE
Højskolebakken 21 · 8832 Skals
Tlf. 86 69 40 64 · Fax 86 69 45 44
e-mail: skals@skalsaandarbejdsskole.dk

Rådhusets gobelinværelse den 28.11.1998:

En usædvanlig eftermiddag

Besøget gjaldt denne gang Lorenz Frølichs gobelinserie, der 1903-20 blev vævet til det nyopførte Københavns Rådhus under ledelse af Dagmar Olrik.

På vej op til anretterværelset fortalte Joyce Svensson os om spændende arkitektoniske detaljer og udsmykninger og derefter tog Lise Warburg over og fortalte fængslende om gobelinseriens tilblivelse.

Dengang som nu var det svært at skaffe penge, og der blev iværksat flere store indsamlinger før det sidste tæppe kom i hus. Lorenz Frølich var gammel allerede ved projektets start og fik undervejs god hjælp af Niels Skovgaard og Malthe Engelsted. Flere helt nye oplysninger er kommet frem ved

gennemgang af arkivalierne, og der er dukket en broderet udgave af borterne op; den er meget smukt udført, måske af en af kunstnerne bag den Konstantin Hansen-Bindsbøll'ske broderiforretning, men den blev forkastet til fordel for de vævede borter med silhuetvirkning.

Forlæg til gobelinerne var Frølichs træsnit til Fabricius' Illustreret Danmarkshistorie for Folket 1854-55. Sagnene blev gennemgået og enkelte af TENENs medlemmer viste sig at være ret stærke i Danmarkshistorien, mens andre fik en tiltrængt genopfriskning. Historierne var gode at få med, og man kan efter behag trække paralleller til den nære fortid.

Fotografier af vævestuen på Rådhuset blev vist og det var godt at få trukket vævernes indsats frem i lyset; timelønnen var dengang 40 øre, og der var streng arbejdsjustits. Deres arbejde har væ-

Lise Warburg fortæller om "Rolf Krakkes død".

Deltagerne i besøget på Københavns Rådhuset lyttede andægtigt ...

ret imponerende, men desværre har røg og mados i tidens løb sodet tæpperne til i yderst betænkelig grad, og der skal stor fantasi til at forestille sig den oprindelige farvepragt.

Undertegnede vil derfor foreslå, at man lader den udskælte sorte HT-terminal stå og i stedet anvender de sparede midler til at vaske og konservere tæpperne!

Efter at have set Joakim Skovgaards tæppe m.m. i Bryllupssalen

I Lise Warburgs hjem er der flere skitser til gobelinkarton. Her ses Hagbard.

drog vi Lise Warburgs atelier i Frederiksholms Kanal, og efter en tiltrængt frokost fik vi endnu mere at vide om gobelinteknik og den danske tradition, der videreføres netop på dette sted. Tiden slog ikke til og vi havde gerne lagt øre til flere beretninger og stillet endnu flere spørgsmål til Lise, for spændende var det.

Bodil Munch

Mogens Andersens gobelin-karton hænger i fuld størrelse på bagvæggen. Væven er af typen "haute lisse". Væveren sidder med ryggen til kartonen og på vrangsiden af trenden som er lodret og spændt så stram, at den kan "spille". Der er stillet spejle foran retsiden til at styre arbejdet. Øverst et billede fra retsiden, hvor spejlene er fjernet. Nederst et kig ind mellem trend og bagvæg.

Bliv medlem af: **TENEN** Dansk Tekstilhistorisk Forening

Kontingent for 1998/99 er 135 kr.

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening,
Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro
telefon 97 42 37 86, giro 143–0130.

ARRANGEMENTS- OG UDSILLINGSKALENDER

TENENs generalforsamling i Aabenraa i weekenden 13. –14. marts 1999. Tur til Flensborg. Se beskrivelsen forrest i bladet. Betaling via. foreningens giro 143–0130. Kontaktperson vedrørende overnatning samt eventuel fællesrejse fra København er Hanne Frøsig Dalgaard, tlf. 45 88 32 67.

TENEN indbyder til besøg på Christiansborg Slot: Lørdag den 17. april 1999 kl. 11.15 til ca. 15.

I tilslutning til nedenfor omtalte forelæsningsrække på Folkeuniversitetet arrangerer TENEN besøg på Christiansborg, hvor Lise Warburg fortæller om Joakim Skovgaards folkevisegobeliner i Dronningens værelse.

Vi mødes i porten, ved nedgangen til ruinerne under Christiansborg (under tårnet), hvorfra vi går kl. 11:15 præcis.

Efter omvisningen går vi til Lises atelier i Frederiksholms Kanal 2 og spiser vor medbragte mad og får en kop kaffe el. the. Derefter vil Lise vise os et udvalg af de mange mærkværdige håndarbejdsredskaber, hun gennem tiderne har samlet, bl.a. strikkeskeer. Der bliver lejlighed til at spørge og diskutere.

Arrangementet ventes at slutte kl. ca. 15.

Pris kr. 50 pr. person. Begrænset deltagerantal. Tilmelding og betaling pr. giro til Anni Mejdahl senest den 7.4.1999. Husk at skrive, hvad du betaler for og skriv endelig dit telefonnummer på girokortet. Kontaktperson er Lone de Hemmer Egeberg, tlf. 45 81 15 97.

Forelæsningsrække på Folkeuniversitetet i København: *Gobelinkunsten genfødt*. 5 forelæsninger af Nanna Hertoft (det vævede billedtæppe ned fra væggen, ud i rummet og tilbage igen), Lise Warburg (om bl. a. Frølichs gobeliner til Rådhuset, Frederiksborg-gobelinerne og folkevisetæpperne til Christiansborg) samt Sonja Støvring (Amalienborg-gobelinnernes konservering før og nu). Onsdage 24.2. – 24.3.99 kl. 17.15 – 19.00 på Kunstindustrimuseet. Hold nummer 33.

Tilmelding kan ske til Folkeuniversitetet i København, Købmagergade 52, 1150 København K, telefon 33 14 48 27.

Kursus på Folkeuniversitetet i København: *Møbler og møblering i det sakrale og det private rum ca. 1400–1800* ved Hanne Frøsig Dalgaard i tiden 3.2 – 28.4.99, onsdage kl. 12.15 – 14. Hold nummer 404. Der vil også blive fortalt om tekstilernes anvendelse.

Tilmelding kan ske til Folkeuniversitetet i København, Købmagergade 52, 1150 København K, telefon 33 14 48 27.

Randers Kunstmuseum:

Bodil Kaalunds malerier, grafik og tekstiler. Indtil 7.2.1999.

Adr.: Stemannsgade 2, 8900 Randers.

Textilforum:

SJAL 99 er en udstilling af sjaler i væv, tekstiltryk, broderi, strik og forskellige frie teknikker, arrangeret af TEXTIL 2000. Udstillingen er anmeldt i dette nummer af bladet. Indtil 14. februar 1999.

Gunnar Larsens modefotos. Til 25. april 1999

Adr.: Vestergade 20, 7400 Herning.

Odder Museum: *Tekstilgruppen Broderisterne*. Indtil 28. februar 1999.

Adr.: Møllevvej 35, 8300 Odder

Sydsjællands Museum: *Dhakavævning i Himalaya*. Indtil 11. april 1999.

Adr.: Ruinterrænet, 4760 Vordingborg.

Roskilde Museum: *Matrostøj til lands og til vands*. Indtil 26. februar 99.

Adr.: Sankt Olsgade 15–18, 4000 Roskilde

Kunstindustrimuseet:

Sarier fra Orissa. Forlænget til 14. februar 1999.

Broderi og quilt. Piquébroderi og patchwork quilts fra museets samling. Indtil 14. marts 1999.

Adr.: Bredgade 68, 1260 København K.

TENEN vil gerne bringe fyldestgørende oversigter over udstillinger af interesse for vore læsere. Det er ofte svært at få oplysningerne fra museer og udstillingssteder i tilstrækkelig god tid, og vi opfordrer derfor alle til at bidrage med informationer om kommende arrangementer til bladets redaktion. Deadline for korte meddelelser er ca. to uger før bladet udkommer.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

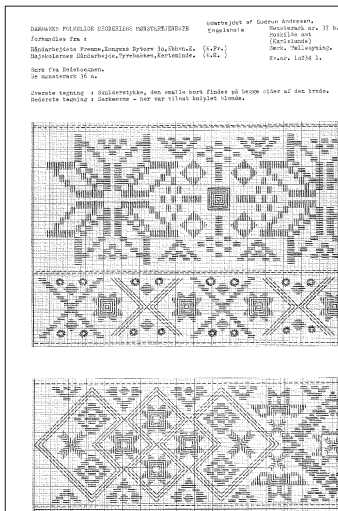
<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>hverv</i>
Susanne Nielsen	Sasserød 16 5462 Morud	64 83 11 26	formand
Astrid Dueholm	Lembckesvej 12 B 6100 Haderslev	74 52 19 54	næstfor- mand
Anni Mejdahl	Nibsbjergvej 10 7500 Holstebro	97 42 37 86	kasserer
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55	dagbog
Hanne Frøsig Dal- gaard	Bredebovej 33, 6.tv 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd96@internet.dk</i>	redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Gærdet 12 3460 Birkerød	45 81 15 97 <i>lone.egeberg@get2net.dk</i>	redaktion
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion
Jytte Harboesgaard	Frederiksberg Allé 78 1820 Frederiksberg C	33 21 14 81	suppleant
Beth Døssing	Rybergsvej 19, 1 5631 Ebberup	64 87 19 19	suppleant
Lucie Borgsmidt- Hansen	Broholms Allé 28 2920 Charlottenlund	39 64 31 85	revisor
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion

Grib chancen!

Teksthefterne til Danmarks Folkelige Broderiers lysbilledserier kan nu købes gennem TENEN. Et samlet sæt koster 150 kr. og enkelthæfter kan købes for 12 kr. Mønsterarkene tilbydes for 2,50 kr. pr. stk., og for hele sættet 300 kr. Enkelte er udgået.

Der tillægges forsendelsesomkostninger.

Ring til: Annet Laursen Skjelsager, telefon 44 95 05 55, eller Hanne Frøsig Dalgaard, telefon 45 88 32 67.

Solide hosebånd...

På Fyn findes Danmarks største sten nær Lundeborg.

Kort og Matrikelstyrelsens 1:100000 kortbog staver stenens navn forskelligt på kort og i navneindex. Efter en henvendelse til turistkortoret i Gudme hersker der ingen tvivl: Navnet er Damestenen. Den er af granit, 46 meter i omkreds og vejer skønsmæssigt tusinde tons. Damestenen er en vandreblok, som er flyttet til sit nuværende sted i istiden.

Naturligvis hører der gamle sagn til, som giver en ganske anden forklaring:

Et af sagnene fortæller, at der var en heks, derovre fra Langeland kunne se Svindinge kirkespir, og herover blev hun så irriteret, så hun tog en mægtig sten i sit strømpebånd og kastede den efter kirken, men da stenen nåede ud til det øde sted, hvor der ingen menneskeboliger var, kom der en engel

ned fra himlen og satte sin fod på den, så den faldt ned der, hvor den nu ligger. Oven på stenen er der et mærke som af en fod, og der fortælles, at det var der, englen satte sin fod.

Vibeke og Frits Lilbæk

